

Kalendář

Základem dělení času ve starém Egyptě byl počátek každoroční nilské záplavy. Tato cyklicky se opakující událost se stala přirozeným základem zemědělského roku a v návaznosti na něj i občanského kalendáře, který se dělil na tři roční období nazývané „záplava“, „rozpuk“ a „léto“ (doslova vedro). Každé z těchto období trvalo čtyři měsíce, každý měsíc měl třicet dní. Zbývajících pět dní, nazývaných epagomenální, bylo zasvěceno bohům Usirovi, Horovi, Sutechovi, Esetě a Nebthetě. Vznik tohoto kalendáře spadá do doby, kdy si staroegyptští učenci všimli, že dochází k heliakálnímu východu hvězdy Sirius (hvězda se objeví ráno nad východním obzorem těsně před východem Slunce), která předtím na delší dobu zmizela z oblohy. Podle názoru ruského egyptologa Olega Berleva (1959–2000) k tomu možná došlo v době vlády prvního krále 3. dynastie Džosera. Časem však lidé zjistili, že se kalendář o 365 dnech začíná pozvolna rozcházet se siderickým rokem*, který byl o čtvrt dne delší. Ke shodě počátku záplavy a heliakálního východu Siria docházelo přibližně po 1460 letech a tomuto intervalu se říká Sirovia perioda. K úpravě kalendáře došlo až v Římské době.

Názvy jednotlivých měsíců občanského kalendáře, za nimiž se skrývají původní označení staroegyptských svátků, se dodnes dochovaly v koptském kalendáři.

Doba záplavy

1. měsíc – thovt (eg. *Džehuti*)
2. měsíc – paopi (eg. *Pa-en-ipet*)
3. měsíc – athyr (eg. *Hat-her*)
4. měsíc – choiak (eg. *Ka-her-ka*)

Doba rozpuku

1. měsíc – tóbi (eg. *Ta-abet*)
2. měsíc – mechir (eg. *Pa-en-(meher)*)
3. měsíc – famenóth (eg. *Pa-en-Imen-hetepu*)
4. měsíc – farmúthi (eg. *Pa-en-(Renenutet)*)

Doba žní

1. měsíc – pachón (eg. *Pa-en-(Chonsu)*)
2. měsíc – paóni (eg. *Pa-en-inet*)
3. měsíc – epép (eg. *Ipip*)
4. měsíc – mesoré (eg. *Mesut-Re*)

Vedle občanského kalendáře existoval ve starém Egyptě ještě lunární kalendář, jehož vznik se pravděpodobně datuje už do doby okolo sjednocení

* Siderický neboli hvězdný rok je doba mezi dvěma po sobě následujícími stejnými postaveními Slunce mezi hvězdami (365,2564 středních slunečních dnů) (pozn. red.).

Egypta. Lunární kalendář se uplatňoval například v chrámovém kultu, při určitých svátcích aj. Jeden měsíc tohoto kalendáře trval bez pár hodin 30 dní.

Svátky

Svátků, jež se v Egyptě během roku slavily, bylo poměrně velké množství, skoro se zdá, že jeden svátek stíhal druhý a nezbýval čas na dny všední. Sku-

tečnost však byla jiná: ne všechny svátky byly stejně významné a ne všechny se konaly po celé zemi. Některé měly jen místní ráz, jiné oblastní, případně se týkaly několika sousedících regionů. Některé svátky jsou velmi staré a setkáváme se s nimi už v nejstarších písemných památkách, jiné se objevily až postupně, mnohdy až v Ptolemaiovské a Římské době. Ve svátcích se prolínaly dávné mýty, kultury různých božstev i staré lovecké a zemědělské rituály. Významné byly i svátky pohřebního rázu. Velká důležitost byla připisována politickým svátkům spjatým s královskou ideologií a základními dogmaty staroegyptského státu. Král v nich hrál významnou roli: podobně jako byl pánem rituálů, byl i pánem svátků.

Sami staří Egypťané rozlišovali dva základní druhy svátků, takzvané svátky nebe a sezónní (kalendářní) svátky. Dlouhé seznamy svátků se často zaznamenávaly na stěny chrámů; například z velkého kalendáře svátků v Medínit Habu se dovidáme, že se jich zde slavilo na šest desítek ročně. Během svátků se v chrámech konaly obřady, přinášely se oběti bohům, na kultovní místa se vydávala procese, pořádaly se projížďky na Nilu v lodičkách

Vápenkový blok překladu z hrobky představeného zaměstnanců Velkého domu (tzn. sídla krále) a nositele řady dalších titulů Hesufkaie. Nápis obsahuje vedle pohřební formule také (ve třetím a čtvrtém řádku shora) výčet svátků – Nový rok, Thovtův svátek, svátek *vag* aj. –, při nichž se zemědělu přinášely do hrobky obětní dary. Abúsir, nálezové č. 145–HH–02. (foto archiv ČEgÚ – KV)

Prof. Ph
(*31. 10.

Egyptolo
cheologi
1964. Na
v letech
koslover
ústavu
1975–20
1971, v
náši ro
tujícím
a Americ
Od ro
pávky r
v Abúsir
a paleo
ciálním
pyramic
Je čl
v Asuár
členem
tologů
kého ús
Vydal t
nograf
době s
prostře
řadů. V
šla kni
v zahr
Její 2.
datels

>> Oslavy svátku *opet* provázela i hudební a akrobatická představení. Výjev na křemencovém bloku z Červené kaple královny Hatšep-sut v Karnaku. (foto archiv ČEgÚ – MZ)

nebo průvody s lampičkami, konaly se hostiny aj. Za veškerou velebností jedněch svátků i pestrým mumrajem druhých však lze nalézt jejich společnou, jednotící myšlenku: prostřednictvím uctívání a oslav bohů udržet prosperitu země a bohy daný řád, který byl neustále ohrožován silami zla a chaosu.

Svátky nebe

Mezi svátky nebe zaujímal významné místo Východ Sopdet, hvězdy považované za kosmickou podobu bohyně Esety, tedy heliakální východ hvězdy Sirius (egyptsky Sopdet, řecky Sothis) po jejím dočasném zmizení z oblohy. Znamenal příchod záplavy, který se však lišil podle místa pozorování, například v Memfidě k němu došlo o čtyři dny později než v Thébách.

Sezónní svátky

Kalendářních svátků připadalo na každý měsíc roku několik. Zde jsou uvedeny jen ty, které svým významem přesahovaly hranice regionu, a to bez nároku na přesné rozlišení, kdy je ten který z nich poprvé doložen v písemných pramenech.

Doba záplavy

1. měsíc

Měsíc začínal slavným svátkem Nového roku, významný byl i Thovtův svátek, který také dal celému měsíci jméno. Thovt byl oslavován nejen jako bůh moudrosti a vědění, ale i jako kosmické, měsíční božstvo a pán kalendáře.

2. měsíc

Měsíci dal jméno nejvýznamnější svátek, který se v této době slavil, *opet*, při němž se bůh Amon vydal ze svého hlavního chrámu v Karnaku na návštěvu Jižního harému – chrámu v Luxoru (viz Odbočka druhá). V tomto měsíci se konal také memfidský svátek „Ptaha jižně od své zdi“.

3. měsíc

Je zajímavé, že Hathořin svátek, který na tento měsíc připadá, není v jejím hlavním chrámu v Dendeře uveden, i když jméno bohyně dalo měsíci jméno. Soudí se, že oslavy bohyně probíhaly po celý měsíc, na jehož konci je uzavřely rituály plodnosti.

4. měsíc

Na tento měsíc připadal velký Usirův svátek, čas Usirových mysterií (viz Odbočka třetí). Smuteční a zároveň slavnostní dny tohoto času zahajoval původně memfidský svátek boha mrtvých Sokara, během něhož socha

boha ve své velmi zvláštní bádce navštívila pohřebiště. Při Sokarově svátku se přinášely bohaté obětní dary.

Doba rozpuku

1. měsíc

V tomto měsíci se konal svátek hadího božstva Nehebka „Toho, jenž propůjčuje ka“, považovaného za ka každého boha. V jeho ruce ležela do značné míry osud zemřelých. Odehrávaly se i další svátky, například Vádžetina vyjížďka (na člunu).

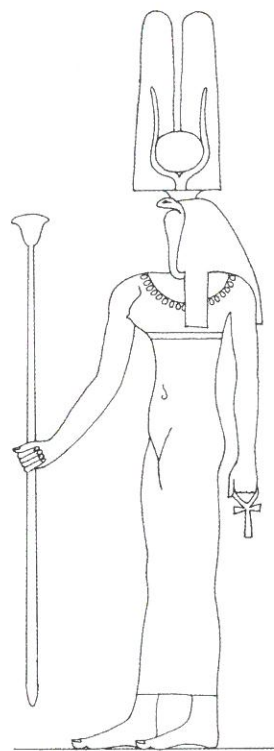
2. měsíc

Kromě dalších svátků se v Thébách konala Anupova vyjížďka (na člunu).

3. měsíc

První den tohoto měsíce se konal Velký zápalný svátek, obětovalo se při něm obilí a přinášela zápalná oběť.

Hadí bohyně polí
a úrody Renenutet.

4. měsíc

První den se uskutečnil Malý zápalný svátek. V tomto měsíci se také konal Svátek Bastety. O tom, jak vesele až nevázaně probíhal v Pozdní době v Bubastidě, centru kultu kočičí bohyně, nám podává svědectví Herodotos.

Doba žní

1. měsíc

Měsíc zahajoval starý svátek Renenutety, hadí bohyně polí a úrody. Vrcholnou událostí měsíce pak byl v předvečer novoluní svátek itfalického boha Mina.

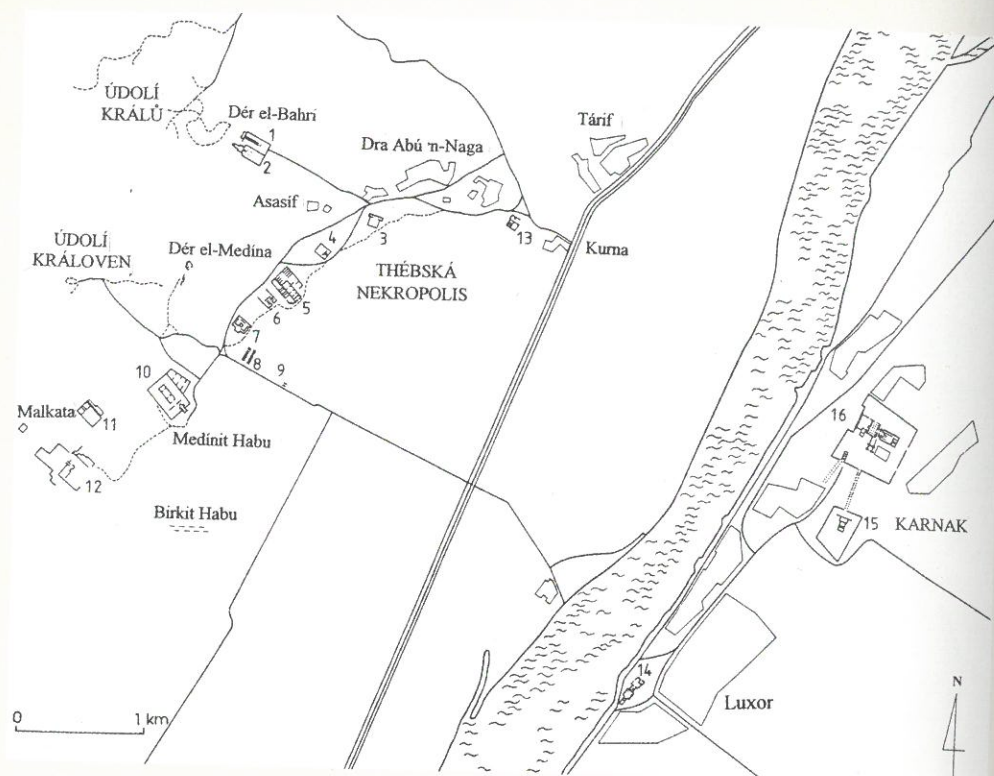
2. měsíc

V závěrečné třetině měsíce se konal svátek Ozelenění pole.

4. měsíc

Hned na začátku měsíce se konal svátek hroší bohyně Ipety, poslední den v měsíci pak slavnostní večere.

V samém závěru roku, během pěti epagomenálních dní, probíhaly oslavy pěti už zmíněných heliopolských božstev, pod jejichž ochranou se jednotlivé dny nacházely. V Ptolemaiovské době se staly součástí asi desetidenních oslav zvaných *heb tepej* „první svátek“, které začínaly už posledního dne posledního měsíce roku, tedy 30. mesoré, a přes epagomenální dny trvaly až do konce čtvrtého dne prvního měsíce nového roku.

Plánek Théb s chrámy v Luxoru a Karnaku na východním břehu a zádušními chrámy na západním břehu.

- 1 – Hatšepsut;
- 2 – Mentuhotep II.;
- 3 – Ramesse IV.;
- 4 – Thutmose III.;
- 5 – Ramesseum;
- 6 – Thutmose IV.;
- 7 – Merenptah;
- 8 – Amenhotep III.;
- 9 – Memnonovy kolosy;
- 10 – Médinit Habu;
- 11 – palác Ramesse III.;
- 12 – palác Amenhotepa III.;
- 13 – Sethi I.;
- 14 – Luxorský chrám;
- 14 – Mutin chrám;
- 16 – Karnak.

Svátek dekády

Jak už název napovídá, svátek dekády se konal každých deset dní. Procesí kněží se zahalenou Amonovou sochou se při něm odebíralo z Amonova karnackého sídla do chrámového komplexu v Médinit Habu na západním břehu Nilu. Průvod nejprve navštívil Amonův „Jižní harém“ v Luxoru a odtud se ve člunech přeplavil do Médinit Habu, aby se zde bůh v malém chrámu, na mytickém Svatém místě, tajemném pahorku Džeme obklopeném původně akáciovým hájem, setkal s osmi prabožstvy a jednou ze svých podob, prahadem Kematefem „Tím, jenž naplnil svůj čas“, a obnovil svou tvořivou moc. Do Karnaku se Amon vracel, aby zde jako zapadající slunce sestoupil do krypty. Během následujících obřadů se obrodil jako sluneční bůh Chepre: kněží vynesli jeho sochu na střešní terasu, kde se v záplavě slunečních paprsků obrození boha završilo. Místem konání tohoto svátku se v Pozdní době stal chrám, postavený za 25. dynastie etiopským králem Taharkou poblíž posvátného jezírka v Karnaku.

Krásný svátek údolí

Krásný svátek údolí byl vedle Krásného svátku *opet* dalším velmi významným thébským svátkem. Byl dokonce starší než svátek *opet*, neboť jeho nejstarší doklad pochází už z počátku Střední říše, z doby vlády Mentuhotepe II. Ve skutečnosti šlo o svátek zemřelých. Slavil se ve 2. měsíci doby žní, kterému dal dokonce jméno *paoni* (z *pa-en-inet* „ten, jenž patří údolí“). Svátek začínal za úplňku, kdy se procesí vydalo na západní břeh Nilu, navštívilo zdejší hrobky a zádušní chrámy a kultovní místa bohů a svou pouť zakončilo ve svatyni bohyně Hathory, jež se nacházela uprostřed skalního amfiteátru v Dér el-Bahí.

Od 19. dynastie došlo k určité obměně Krásného svátku údolí. Procesí se účastnila božstva uctívaná v Karnaku – Amon, Mut a Chonsu. Za příslušných obřadů, nakuřování kadidlem, předčítání liturgických textů aj., vynesli kněží *vab*, „čistí“, sochy bohů z jejich svatostánků, umístili je do posvátných bárek a ty pak na nosítkách vynesli na ramenou před chrám. Další kněží nesli sochy zemřelých králů, jejichž zádušní chrámy měly sochy bohů na západním břehu Nilu navštívit. Zde se k nim připojili další účast-

Ramesseum, zádušní chrám Ramesse II., v západních Thébach, při pohledu ze skalního hřebenu nad Údolím králů. (foto archiv ČEGÚ – JM)

Amon-Re předává Senusretovi I. symbol života *anch*. Detail výzdoby Bílé kaple v Karnaku. (foto archiv ČEGÚ – JM)

níci slavnosti a celý průvod se na lodičkách přepravil na druhou stranu řeky, kde stály velké chrámy králů pohřbených nedaleko odtud ve skalních hrobkách v Údolí králů. Mezi ty nejvýznamnější chrámy patřily (od severu) Hatšepsutin v Dér el-Bahrí, Sethiho I. v Kurně, Ramesse II. zvaný Ramesseum, Amenhotepa III., na jehož pozůstatky dnes už shlížejí jen Memnonovy kolosy, a dál k jihu relativně dobře dochovaný chrám Ramesse III. v Medínit Habu.

Chrámy měly zádušní a současně i kultovní význam a podle dochovaných nápisů měly památku svých královských majitelů připomínat miliony let. Egyptologové se ve snaze přesně vyjádřit funkci či význam tohoto typu chrámu poněkud různí v jejich obecném označení: pro některé jsou to chrámy zádušní, pro jiné pohřební nebo chrámy milionů let, případně jen pamětní. Každý chrám měl své vlastní jméno, například chrám Ramesse II., Ramesseum, se jmenoval „Chrám Vesermaatrea Setepenrea (zvaný) ‚Spojený s Thébami‘ v Amonově panství na západě Théb“. Někteří králové si po-

stavili další chrámy milionů let i na jiných místech, například Amenhotep III. až daleko na jihu v núbijském Solebu mezi 3. a 4. nilským kataraktem. Sethi I. si zvolil Abydos, což bylo místo k podobné stavbě nad jiné příhodné, neboť se zde nacházel jakýsi národní hřbitov Egypta s hrobkami nejstarších králů a zejména s mytickým hrobem boha mrtvých a vládce podsvětní říše Usira. Nejvíce chrámů milionů let si dal postavit Ramesse II., patří mezi ně i slavný skalní chrám v Abú Simbelu (viz kapitola V).

Na západním břehu Nilu naproti Karnaku, ve skalním amfiteátru Dér el-Bahrí, byla uctívána bohyně nebes Hathor v podobě krávy vystupující ze skal nebo z papyrové houštiny. I její svatyně byla důležitou zastávkou procesí při Krásném svátku údolí. Vzhledem k tomu, že se v okolních skalách rozkládala velká pohřebiště, opravdové město mrtvých, svátek byl pro širokou veřejnost významnou příležitostí zúčastnit se procesí a navštívit zdejší hroby svých blízkých. Rodinná zádušní slavnost probíhala poblíž vchodu do hrobky a její ráz závisel na finančních možnostech. Začínala zápalnou obětí, neboť ta otevírala „nádhernému duchu (majitele hrobky)“ cestu z hrobky na sluneční světlo, aby se dotkl slunečních paprsků a načerpal z nich sílu. Zároveň sloužila i k uctění slunečního boha. Zápalná oběť nejčastěji sestávala z drůbeže, případně kousků masa položených na miskách se žhavými uhlíky. Na místě bývali přítomni řezníci, kteří obětní zvířata zabíjeli a maso porcovali. Další obětiny, pokrmy a nápoje, se rozložily na rohožích na zemi a spotřebovaly během zádušní hostiny na počest majitele hrobky a dalších ctihodných předků. Zapalovaly se přitom i malé lampičky, páli se kadidlo a obětovala myrha. Důležitou součástí Krásného svátku údolí bylo přinášení a obětování kytic a věnců, zpočátku hlavně lotosu, časem i dalších květin a dokonce papyrových stvolů a salátu.

U hrodek významných osobností měla slavnost po skončení hostiny i hudební část: dostavil se pěvecký sbor, zpěváci udávali tleskáním takt a zpěvačky zpívaly a k tomu potřásaly sisťy a chřestily chřestítky. Mohla se dostavit i skupina zpěvaček zvaných „Hathoriny harémové dámy“. Od doby Thutmose IV. probíhalo hudební vystoupení už během hostiny. Po skončení všech obřadů se sochy bohů a králů vrátily zpět do karnackého chrámu.

Mysteria svátku *opet*

Svátek *opet* se odehrával mezi chrámy v Karnaku a Luxoru, začínal 15. dne 2. měsíce doby záplavy a trval zpočátku jedenáct, postupně až sedmadvacet dní. Jeho nejstarší doklad pochází z 18. dynastie, z doby vlády královny Hatšepsut.

Jednu z nejzajímavějších a nejpřesvědčivějších rekonstrukcí průběhu svátku *opet* podal americký egyptolog Lanny Bell, který jej považuje za

mystickou a nesmírně závažnou událost pro krále a jeho vládu nad Egyptem. Podle Bella došlo během jednotlivých epizod svátku *opet* k obrození vladařství: vládnoucí král se identifikoval s královským *ka*, bylo obnoveno jeho právo vládnout a bůh Amon, respektive Amon-Re přenesl na krále svou moc. Svátek *opet* však měl velký význam i pro samotného Amon-Rea, jenž byl vždy koncem roku už k smrti znavený a tajemné události svátku ho obrodily, obnovily jeho stvořitelenskou moc a řád vesmíru. K obrození sil vyčerpaného boha přispíval i Svátek dekády. Podle představ starých Egyptanů se na konci roku i jiná božstva pod tíhou svých božských úkolů do té míry vyčerpala, že nemohla dál existovat a působit bez účinných rituálů. K tomuto účelu se proto v chrámech o novoročních svátcích vynášely z úkrytů v tmavých chrámových kryptách sochy bohů, aby se tyto ve zvláštních svatyních na střešních terasách chrámů a za působení životodárných slunečních paprsků v tajemných obřadech obrodili a načerpali novou sílu.

Podle Bella začínal svátek *opet* ve východní části Amonova chrámového okrsku v Karnaku v *Ach-menu*, kultovním chrámu milionů let Thutmose III. – místě králova věčného spojení s bohy. Odtud se po počátečních obřadech vydal zatím jen nepočtený, králem vedený hlouček kněží, kteří na ramenou nesli královskou bárku se sochou králova *ka*, ke svatostánku s Amonovou kultovní sochou. Průvod pak pokračoval k Amonově báře. Její podoba je známá z různých vyobrazení: byla z cedrového dřeva, bohatě zdobená zlatem. Bárka měla v chrámu své vyhrazené místo, kapli, v níž spočívala na hranolovitém kamenném podstavci. Před i záď bárky zdobily Amonovy symboly – beraní hlavy s náhrdelníky. Schránou se sochou umístěnou na palubě bárky zdobily obrazy ochranných bohyní a klečící královské postavy. Před schránou byla na přídi umístěna standarta se sfingou, před níž klečel král. Na palubě byly i další božské symboly a také obětiny. Bárku nesli na ramenou nižší kněží *vab* „čisti“, nikoli vyšší *hem-necer* „sluhové boží“. Doprovázeli je dva kněží *sem* v leopardích kůžích. Král kráčel za bárkou.

Průvod pokračoval v cestě na prostranství mezi IV. a III. pylonem, kde se protínaly obě hlavní osy Amonova chrámu. Odtud se vydal jižní cestou, z níž odbočil k Chonsuovu chrámu, aby zde kněží převzali sochu boha, umístili ji do jeho posvátné bárky a vrátili se s ní na jižní cestu. Ta je vyvedla k aleji sfing směřující k chrámu Amonovy partnerky bohyně Muty. Zde kněží po vykonání příslušných obřadů umístili sochu bohyně do její posvátné bárky a nyní se průvod mohl se všemi sochami thébské triády a sochou králova *ka* vydat na cestu do luxorského chrámu.

Procesí mohlo po odchodu z Mutina okrsku směřovat z Karnaku do Luxoru dvěma cestami a obě z nich byly podle okolností používány: asi dva a půl kilometru dlouhou alejí sfing spojující oba chrámy, nebo po Nilu. V obou případech procesí provázely za zpěvu, bubnování a zvuků dalších

hudebních nástrojů vybrané vojenské jednotky v plné zbroji, akrobati, vyšňořené lehké vozíky se členy královské rodiny, velmoži a hodnostáři a zejména davy jásajících lidí, které buď lemovaly alej sfing, nebo břeh Nilu. Nechyběli ani nosiči obětí včetně těch, kteří přiváděli ozdobené obětní býky. Během procesí také núbijský tanečník uskutečnil rituální tanec. Pokud probíhala přeprava kultovních soch po vodě, očekávaly procesí vedené králem

a kněžím u nilského přístaviště karnackého chrámu lodě, na něž se bárky s kultovními sochami a jejich doprovodem nalodily. K lodím byla připojena vlečná lana, pomocí nichž je k luxorskému chrámu táhli lodníci a lidé na břehu Nilu. Vlčet lodě s posvátnými bárkami a sochami bohů byla velká čest.

Pokud šlo procesí po souši alejí sfing, vstupovalo do luxorského chrámu vstupní kolonádou Amenhotepa III. nebo, později, hlavní branou v prvním pylonu Ramesse II. Pokud průvod směřoval do Luxoru po vodě, mohl od přístaviště vstoupit do chrámu (po dostavbě z doby Ramesse II.) i bočním vcho-

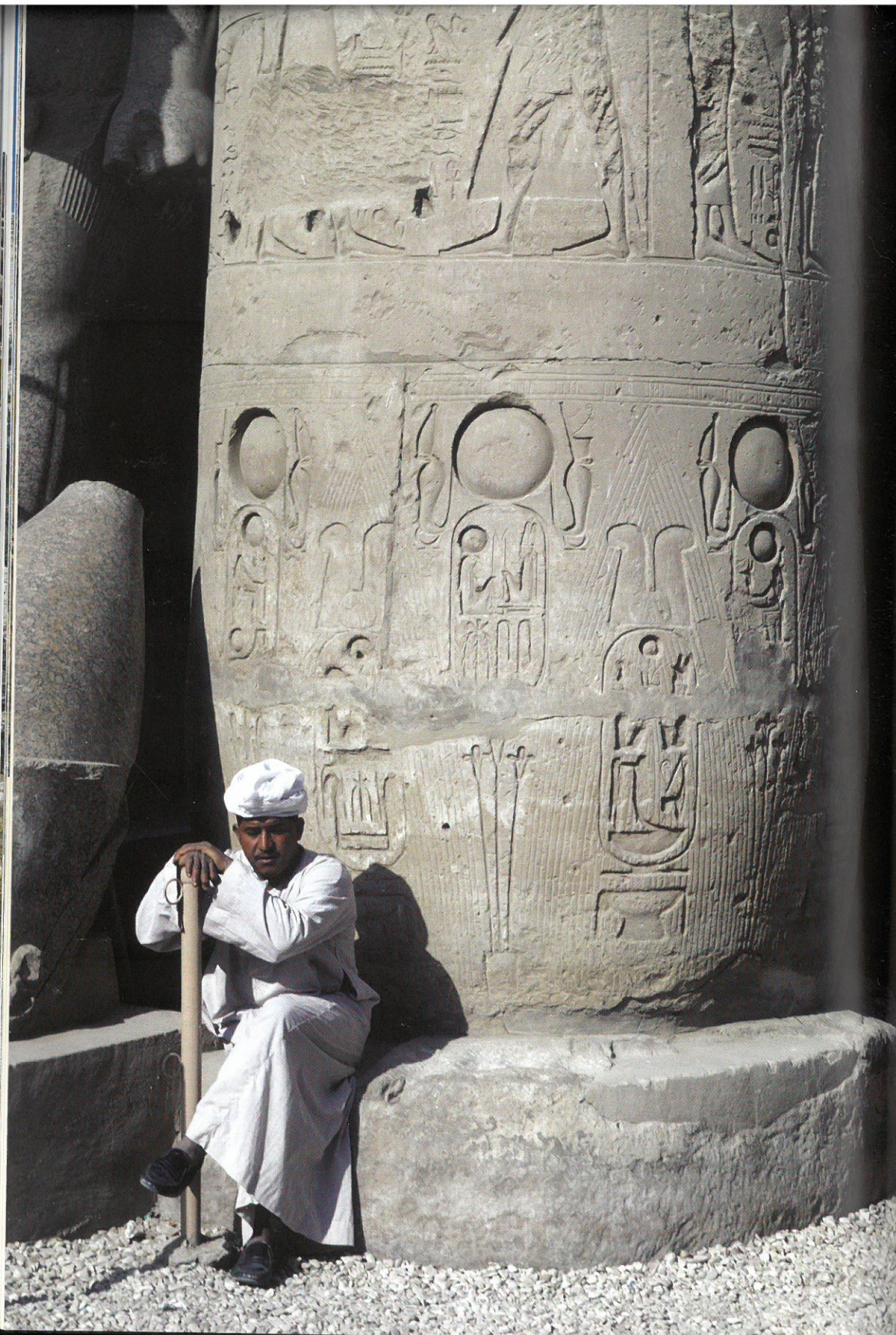
Detail reliéfního výjevu s průvodem při svátku *opet*. Amonův chrám v Luxoru. (foto archiv ČEGÚ – JM)

dem v západní stěně sloupového nádvoří. Na nádvoří průvod očekávaly zástupy velmožů a vybraných zástupců veřejnosti s kyticemi a obětinami. Po svátné bářky sloužící k přepravě byly na chvíli uloženy do zmíněné kaple se třemi komorami v severozápadním rohu dvora. Ze sloupového dvora Ramesse II. pak král a kněží pokračovali se sochami bohů kolonádou do sloupového dvora Amenhotepa III., kde je přivítali další velmoži a vybraní představitelé veřejnosti. Dál do sloupové síně a nitra chrámu však směl vstoupit se sochami jen král a kněží. O tom, co se zde dál odehrávalo, podávají svědectví výjevy a nápisy na stěnách jednotlivých chrámových komnat.

V intimní, veřejnosti nepřístupné části chrámu byly bářky s kultovními sochami odloženy na určených místech. Poté se, podle Bella, odehrál v „komnatě božského krále“, kterou identifikuje s menší síní s osmi sloupy hned za velkým hypostylem, obřad obnovení vladařské moci krále, významná epizoda svátku *opet*. Král byl nejdříve kněžími rituálně očištěn vodou a poté představen Amon-Reovi. Pak si král klekl obrácen zády ke kultovní soše boha a ten (ve skutečnosti všechny úkony prováděl bůh prostřednictvím kněze) mu na hlavu položil ruce, jimiž na krále přešla božská moc. Kněz zastupující boha mu poté na hlavu kladl různé královské koruny. Obřadem byl král bohem obrozen a znovu potvrzen v plné královské moci. Závěrečná fáze obřadu se podle Bella odehrála ve svatostánku v nejzazší části chrámu, kde byl bůh Amon uctíván ve své místní podobě *Amenemopet* „Amon v háremu“. Zde král předložil bohu obětiny a na jeho velké kultovní soše provedl obřad „otevření úst“, při němž se úst sochy dotýkal kultovním teslem, v němž byla vsazena čepelka z meteorického kovu, jejímž prostřednictvím byla v bohu obrozena božská síla nebes.

Během svátku *opet* bůh také prostřednictvím kněží pronesl věštby. Není vyloučeno, že se v chrámu mohly konat ještě další obřady. Dokonce se spekuluje, že mohlo jít také o obřad sexuálního rázu, který by se odehrával v „síní zrození“ a v němž by významnou roli hrála „manželka boží“, respektive „ruka boží“. Po ukončení obřadů se král a kněží vynořili se sochami z hloubi luxorského chrámu a za jásotu davů, které je zde v otevřených sloupových nádvořích očekávaly, byly sochy umístěny na své přenosné posvátné bářky a průvod se vrátil zpět do Karnaku. Po náboženském vyvrcholení svátku se v následujících dnech nejen v Luxoru a Karnaku, ale po celém Egyptě konaly slavnosti, hostiny a přinášely obětní dary bohům. Vždyť bylo co slavit, králova vladařská moc byla obnovena, moc bohů obrozena a řád světa potvrzen.

<< I strážce luxorského chrámu si musí někdy odpočinout. (foto archiv ČEgÚ – MZ)

Prof. P.
(*31. 10.

Egyptol.
cheolog

1964. N

v letech
koslove

ústavu

1975–2

1971, v

náší ro

tujícím

a Amer

Od r

pávky

v Abúsi

a paleo

ciálním

pyrami

Je čl

v Asuá

členem

tologů

kého ú

Vydal t

nograf

době s

prostře

radů. V

šla kni

v zahra

Její 2.

datelst